

STORTINGET

Innst. 252 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
frå kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:57 S (2023–2024)

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trellevik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde om tiltak for å forberede Norge på en mulig flyktningkrise

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet vert følgjande forslag fremja:

- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved behov.
- Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsområdet som skiller seg fra andre sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Det vert vist til dokumentet for nærare omtale av forslaga.

Behandling i komiteen

Komiteen har i brev av 15. desember 2023 til Justis- og beredskapsdepartementet ved statsråd Emilie Mehl bedt om ei vurdering av forslaget. Uttalen frå statsråden

følgjer av det vedlagde brevet av 26. januar 2024. Komiteen har opna for og mottatt skriftlege høyringsinnspel i saka.

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og leiaren Lene Vågslid, frå Høgre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, frå Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, frå Framstegspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, frå Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og frå Raudt, Charlotte Therkelsen, viser til Representantforslag 57 S (2023–2024) fremja av representantane Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trellevik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde frå Høgre om tiltak for å førebu Noreg på ei mogleg flyktningkrise. Forslagsstillarane viser til at det har kome svært mange ukrainske fordrevne til Noreg dei siste to åra, og at klimaendringar og politisk uro gjer det sannsynleg at endå fleire menneske kan kome til å søkje til Europa og Noreg frå konflikter og vanskelege livstilhøve i tida som kjem. Forslagsstillarane peikar på at eit auka innvandringspress mot Europa og mot Noreg gjer det nødvendig å analysere situasjonen, samanlikne nasjonal politikk med andre europeiske land sin politikk, og å førebu effektive innvandringskontrollerande tiltak som kan setjast i verk på kort varsel ved behov. Komiteen viser til svarbrevet frå departementet datert 26. januar 2024 som er lagt ved innstillinga, og som svarer ut dei to fram-

legga til vedtak i representantforslaget. I brevet vert det gjort greie for det kollektive midlertidige vernet for ukrainarar i Europa og det pågåande samarbeidet med EU og andre land i asyl- og migrasjonspolitikken, generelt og spesielt. Det vert vist til korleis asylpolitikken har endra seg i nabolanda våre, og vurdert korleis dette truleg gjer at talet på fordrivne som kjem til Noreg, har auka den siste tida. I brevet vert det gjort greie for kva lovendingar som er på høyring på saksfeltet, og kvifor regjeringa foreslår endringane. Brevet konkluderer med at det ikkje vert lova ein eigen tiltakspakke for asylinnkomstar generelt eller eit eige arbeid for å samanlikne norsk asyl- og migrasjonspolitikk med politikken i andre land. Departementet meiner dette er ein del av det daglege arbeidet på saksfeltet slik det vert skildra i svarbrevet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at rekordmange mennesker, over 110 millioner, er på flukt. Disse medlemmer viser vidare til at i tillegg til at krig og konflikt fører til at mange legger på flukt, øker ulike former for migrasjon i verden. Disse medlemmer viser vidare til at Russlands angrepskrig mot Ukraina har ført millioner av mennesker ut på flukt, og at siden krigen startet, har over 70.000 flyktet fra Ukraina til Norge. Disse medlemmer viser vidare til at Europa opplever den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. Tall fra European Union Agency for Asylum (EUAA) viser at 1,14 millioner mennesker søkte om asyl i EU i 2023. Det er det høyeste tallet siden migrasjonskrisen i 2015 og 2016. Dette var en økning på 18 prosent fra 2022, og i 2022 økte antallet asylsøkere med 50 pst. fra 2021. Disse medlemmer vil påpeke at det i tillegg til dette kommer over 4,4 millioner ukrainere som har rett på midlertidig kollektiv beskyttelse. Disse medlemmer mener at dette også vil påvirke Norge, og at det derfor er viktig å forberede seg på at en flyktningkrisen kan komme til Norge.

Disse medlemmer mener at en rask, ukontrollert migrasjon både vil gå ut over Norges kapasitet til mottak og integrering, og at det kan bidra til å svekke viljen til å hjelpe, skape uro i befolkningen og svekke tilliten i samfunnet. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig at innvandringen til Norge er kontrollert over tid, og at vi har tilstrekkelige krisemekanismer for å håndtere krevende situasjoner. Disse medlemmer mener at for å sikre denne beredskapen er det avgjørende å være i forkant og sikre gode prosesser, og at det for å sikre stabilitet over tid er positivt med brede forlik. Dermed sikrer man at politikken ligger fast under forskjellige regjeringer.

Disse medlemmer viser til UDIs prognoser for ankomster som er nevnt i representantforslaget. Disse medlemmer merker seg at UDI mener ankomstene kan øke raskt dersom Norge anses som et mer attraktivt

land å søke beskyttelse i, og vidare dersom mottakssystem i flere europeiske land bryter sammen. Disse medlemmer mener norske myndigheter må være bedre forberedt på en slik situasjon. Disse medlemmer mener det er nødvendig å gjennomgå regelverket på utlendingsfeltet for å identifisere hva som kan gjøre Norge til et mer attraktivt land å søke beskyttelse i. Disse medlemmer mener dette må innebære en gjennomgang av vilkår for opphold, adgangen til familie-gjenforening, men også ytelsesnivå. Disse medlemmer mener regjeringen må legge frem forslag for Stortinget med forslag til innstramminger som kan iverksettes dersom situasjonen tilsier det.

Disse medlemmer mener at det er viktig at det legges til rette for å hjelpe flest mulig mennesker på flukt på en best mulig måte. Norge skal hjelpe både ved å ta imot flyktninger til landet og ved å hjelpe i nærområdene. Retten til å søke beskyttelse er grunnleggende. Disse medlemmer mener dagens asylsystem samtidig har en rekke problematiske sider. Disse medlemmer viser til at mange av dem som søker asyl må legge ut på en lang og farefull ferd, ofte med hjelp av menneskesmuglere. Det innebærer en stor fare for den enkelte, og det kan være svært kostbart. Det kan medføre at mange uten ressurser som også har et beskyttelsesbehov, ikke får den beskyttelsen de trenger. Disse medlemmer mener derfor at en viktig del i arbeidet med å hjelpe flest mulig i en flyktningkrisen er å inngå avtaler med tredjeland som sikrer beskyttelse til mennesker med et reelt beskyttelsesbehov, og at regjeringen i den anledning må utrede et system for omplassering til trygge tredjeland.

Disse medlemmer viser for øvrig til representantforslaget i sin helhet, som peker på ytterligere forslag til innstramminger.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet, herunder forslag om innstramminger i adgangen til familie-gjenforening, som kan iverksettes raskt ved behov.»

«Stortinget ber regjeringen gå i forhandlinger, med sikte på å inngå avtaler med tredjeland som sikrer beskyttelse til mennesker med et reelt beskyttelsesbehov.»

«Stortinget ber regjeringen utrede et system hvor Norge gir beskyttelse til sårbare personer med beskyttelsesbehov ved å betale for omplassering til trygge tredjeland.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsområdet som skiller seg fra andre sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Både vilkår for opphold i de enkelte land samt ytelser eller andre forhold som kan føre til at Norge anses mer attraktivt enn andre land, skal gjennomgås.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at det er viktig at Norge fører en restriktiv innvandringspolitikk, slik at landet ikke får en ny flyktningkrise. Disse medlemmer viser til at Finland den siste perioden har opplevd store tilstrømminger av asylsøkere som kommer over den russiske grensen. Disse medlemmer viser til at Norge opplevde lignende hendelser under flyktningkrisen i 2015–2016, hvor det blant annet kom store tilstrømminger av asylsøkere som kom over Storskog. Disse medlemmer viser til at migrasjonsstrømmen i 2015 med all mulig tydelighet avslørte at dagens asylsystem ikke er bærekraftig, verken ut fra et økonomisk, demografisk, sosialt, sikkerhetspolitisk eller humanitært perspektiv. Samtidig viser FNs befolkningsprognoser en betydelig vekst de neste tiårene. Stor befolkningsøkning, uro og konflikt i land og regioner hvor mange asylsøkere kommer fra, tilsier at presset mot Europa kommer til å bli stort i årene som kommer. Dersom man ikke fører en restriktiv innvandringspolitikk, vil dette ha konsekvenser for velferdsmodellen og det norske samfunnet. Disse medlemmer støtter ikke at det skal innføres flere lovhjemler som gir regjeringen adgang til å innføre innstramminger dersom situasjonen skulle tilsi det, eventuelt etter en hurtig behandling i Stortinget. En konsekvens er at slike lovhjemler kan brukes til å drive oppmykninger i innvandringspolitikken. Disse medlemmer mener derfor at det er Stortinget som skal fatte vedtak om innstramminger eller oppmykninger i innvandringspolitikken. Disse medlemmer mener det er viktig å sikre gode mekanismer for å unngå sekundærbevegelser, og å sikre god grensekontroll ved yttergrensene. I motsetning til Høyre, som mener det er i Norges interesse å la EU få sterk innflytelse på og styring av norsk asyl- og innvandringspolitikk, er disse medlemmer opptatt av at Norge på selvstendig grunnlag må styre sin egen politikk. Internasjonalt samarbeid knyttet til yttergrensene og migrasjon kan være fornuftig, men burde skje basert på selvstendige avgjørelser i Norge i hvert enkelt tilfelle.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har fremmet en rekke representantforslag som ville bidratt til å unngå en mulig flyktningkrise. Disse medlemmer viser til representantforslag om å opprette asylmottak i tredjeland (Dokument 8:56 S (2023–2024)), representantforslag om stans i mottak av kvoteflyktninger så lenge krigen i Ukraina vedvarer (Doku-

ment 8:27 S (2023–2024)) og representantforslag om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige (Dokument 8:44 S (2023–2024)). Disse medlemmer viser til at representantforslaget om asylmottak i tredjeland kunne bidratt til at asylstrømmen til Norge ville stoppet opp. Dersom et slikt asylsystem hadde blitt innført i hele Europa, ville drukningene i Middelhavet stanset opp, menneskesmuglere hadde blitt satt ut av spill, og europeiske land kunne igjen tatt kontrollen over egne grenser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter ikke forslagene i representantforslaget. Disse medlemmer mener likevel at det er viktig å løfte debatten om hvordan Norge skal bidra til å håndtere krevende situasjoner med mange fordrevne på best mulig måte, i tett samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) og andre land. Disse medlemmer mener land som Norge må ha en bedre beredskap for å kunne sette mottaksapparatet og kommunene i stand til å håndtere situasjoner der det kommer mange asylsøkere og flyktninger på kort tid, fremfor å se på mulige innstramminger som kan iverksettes og som kan forverre situasjonen for dem som er i nød. Disse medlemmer mener Norge og Europa må ha en mer solidarisk asyl- og flyktningpolitikk, både nå og i fremtiden. Det er mange årsaker til at mennesker i andre deler av verden og i andre land legger ut på flukt, noe forslagsstillerne også viser til. Disse medlemmer mener at land som Norge må ta lærdom av de erfaringene vi har, særlig i forbindelse med det store mottaket av ukrainske flyktninger som Norge har hatt siden 24. februar 2022, da Russland startet sin fullskala angrepskrig mot Ukraina.

Disse medlemmer vil minne forslagsstillerne på at de aller fleste som er på flukt i verden, bor i det globale sør, og at UNHCR viser til at tre av fire mennesker på flukt bor i lav- eller mellominntektsland. Selv om antallet som søker flukt i Europa har økt de siste årene, er det fremdeles ikke tilfellet at det største presset er på Europa. I 2025 er det 200 år siden utvandringen fra Norge til Amerika startet. I Norge og Europa kan det være på sin plass å la fortellingene fra den store utvandringen belyses mer, så man møter flyktningproblemene med mer ydmykhet og respekt for dem som ser seg nødt til å bryte opp fra krig og uro for å ta vare på seg selv og sine barn. Disse medlemmer understreker likevel at det er viktig at land i Europa og Norge har en god beredskap for fremtidige masseflyktsituasjoner, og at Norge jobber sammen med andre europeiske land for en bedre ansvarsfordeling når det gjelder mottak av asylsøkere og flyktninger.

Forslag frå mindretal

Forslag frå Høgre og Framstegspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet, herunder forslag om innstramminger i adgangen til familiegjenforening, som kan iverksettes raskt ved behov.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gå i forhandlinger, med sikte på å inngå avtaler med tredjeland som sikrer beskyttelse til mennesker med et reelt beskyttelsesbehov.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede et system hvor Norge gir beskyttelse til sårbare personer med beskyttelsesbehov ved å betale for omplassering til trygge tredjeland.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsområdet som skiller

seg fra andre sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Både vilkår for opphold i de enkelte land samt ytelser eller andre forhold som kan føre til at Norge anses mer attraktivt enn andre land, skal gjennomgås.

Tilråding frå komiteen

Tilrådinga frå komiteen vert fremja av medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

Dokument 8:57 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trellevik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde om tiltak for å forberede Norge på en mulig flyktningkrise – vert ikkje vedteke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 21. mars 2024

Lene Vågslid

leiar

Birgit Oline Kjerstad

ordførar

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/5658 – HBK

Dato
26.01.2024

SVAR PÅ REPRESENTANTFORSLAG 8:57 S (2023-2924)

Jeg viser til brev datert 15. desember 2023, der Stortingets kommunal- og forvaltningskomité ber om min vurdering av representantforslag 8: 57 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trellevik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde om tiltak for å forberede Norge på en mulig flyktningkrise. Forslaget lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til innstramminger på innvandringsområdet som kan iverksettes raskt ved behov.*
- 2. Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av hvilke områder på innvandringsområdet som skiller seg fra andre sammenlignbare land, for eksempel i Norden og Europa, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.*

Som bakgrunn for forslaget viser representantene til at det nå kommer svært mange asylsøkere og andre migranter til Europa, og at asylankomstene nå er like høye som under flyktningkrisen i 2015/2016. Det vises videre til at selv om Norge foreløpig ikke har opplevd det samme presset av søkere fra andre land enn Ukraina, kan dette raskt endre seg, og Norge må derfor forberede seg på nye flyktningkriser på toppen av den man allerede står i.

Russlands angrepskrig mot Ukraina har ført millioner av mennesker på flukt. Om lag 4,3 millioner ukrainere har i dag midlertidig beskyttelse i Europa. Tyskland og Polen er de landene som har tatt imot flest ukrainere. Dette skjer samtidig med en stor økning i antall asylsøkere til Europa fra andre land enn Ukraina. I 2023 kom det nærmere 1,1 millioner asylsøkere i Europa (EU+), hvorav de største nasjonalitetene var Syria, Afghanistan og Tyrkia. Rekordmange asylsøkere og andre migranter reiser over Middelhavet, totalt rundt 270 000 i 2023. Dette har ført til et stort migrasjonspress på Schengens yttergrenser, og asyl- og mottakskapasiteten i mange land er sprengt.

Det totale antallet asylsøkere til Norge i 2022 og 2023 er ca. 72 000 fordrevne fra Ukraina og ca. 10 000 fra andre land, fordelt omtrent likt på de to årene. Til sammenlikning mottok Norge ca. 35 000 asylsøkere under migrasjonskrisen i 2015/2016. Norge har over tid mottatt en økende andel av de fordrevne fra Ukraina sammenlignet med andre nordiske land, og siden i fjor sommer har Norge mottatt om lag 60 pst. av alle ukrainske asylsøkere i Norden. Jeg viser i den forbindelse til redegjørelsen jeg holdt i Stortinget 4. november 2023.

Utlendingsdirektoratet (UDI) har anslått at det vil komme 30 000 asylsøkere fra Ukraina og 5 000 øvrige asylsøkere til Norge i 2024. Anslagene er imidlertid svært usikre, særlig når det gjelder andre nasjonaliteter enn ukrainere.

Som representantene er inne på, er det mange faktorer som påvirker migrasjonsstrømmene og antallet asylsøkere til Norge. Krig og konflikter, klimaendringer og ikke minst fattigdom gjør at mange ønsker å migrere. Vi har de siste årene sett nye kriger og en forverring av sikkerhetssituasjonen i land som allerede har konflikter. Dette kan forklare noe av økningen i antall asylsøkere til Europa. Når det kommer mange asylsøkere til det øvrige Europa, er det også en høy risiko for at en del av disse etterhvert vil finne veien til Norge. Verken registrering av irregulære ankomster eller av asylsøkere i andre land i Europa eller anvendelsen av Dublin-forordningen fungerer optimalt, noe som gir grunnlag for sekundærbevegelser.

Videre har vi de siste årene sett at migrasjon også brukes av aktører som har til hensikt å skape uro i Europa (instrumentalisering av migrasjon). Både flyktningkrisen i 2015/2016, hendelsene på grensen mellom Hviterussland og Polen og det som nå skjer i Finland kan være eksempler på dette, og det kan ramme både Europa og Norge hardt.

Andre lands asylpolitikk påvirker også Norge. I lengre tid har Sverige vært det landet i Norden som har mottatt flest asylsøkere. Det har imidlertid skjedd et såkalt paradigmeskifte i svensk migrasjonspolitik; Sverige har gjennomført en rekke regelverksendringer for å stramme inn relativt liberale ordninger, og svenske myndigheter har gått offensivt ut for å sende tydelige signaler om innskjerping til potensielle asylsøkere. Det svenske skiftet kan potensielt føre til at personer som tidligere ville søkt asyl i Sverige, nå velger Norge.

Vi har dessuten gjennom Ukraina-ankomstene erfart at mange anser Norge for å ha særlig gode ordninger for flyktninger. Dette, samt en generell høy levestandard og gode velferdsordninger, kan føre til at mange i fremtiden vil ønske seg til Norge.

Oppsummert er det etter min vurdering en konstant risiko for både økt asyltilstrømning og irregulær migrasjon til både Europa og Norge, og jeg er opptatt av at dette er noe vi både må planlegge for og søke å forebygge.

Når det gjelder vurdering av tiltak, vil jeg innledningsvis understreke at Norge er internasjonalt forpliktet til å gi beskyttelse til personer som har et reelt behov for det. Dette står fast. Jeg er imidlertid opptatt av at migrasjonen til Norge må være bærekraftig, og det er viktig at asylinstituttet ikke misbrukes. Norge skal heller ikke motta en uforholdsmessig stor andel av dem som søker beskyttelse.

Jeg registrer at representantforslaget primært knytter seg til håndteringen av asylsøkere fra andre land enn Ukraina. Med ankomsttallene vi nå opplever fra Ukraina er det relevant for saken å redegjøre for situasjonen også for denne gruppen. Som jeg allerede har signalisert både til Stortinget og i andre kanaler, har regjeringen allerede iverksatt tiltak – og vi vurderer ytterligere tiltak – som skal bidra til best mulig håndtering av det store antallet ukrainere som nå kommer, samt bidra til at antallet asylsøkere fra Ukraina til Norge blir mer likt nivået i andre nordiske land.

Før jul sendte Justis- og beredskapsdepartementet på høring et lovforslag som innebærer at ukrainere med midlertidig kollektiv beskyttelse må vente lenger før de ev. kan få en tillatelse som danner grunnlag for permanent opphold (midlertidigheten økes fra 3 til 5 år). I tillegg er det strammet inn på noen særrettigheter som denne gruppen har hatt. I desember ga departementet en instruks til UDI som innebærer at ukrainere med midlertidig kollektiv beskyttelse, i likhet med andre som har fått beskyttelse i Norge, kan få trukket tilbake oppholdstillatelsen dersom de reiser på besøk til hjemlandet. Departementet har også instruert UDI om at ukrainere som har dobbelt statsborgerskap, og der det andre statsborgerskapet er i et land hvor søkeren kan ta trygt opphold, ikke har rett til midlertidig kollektiv beskyttelse. Utover dette vurderer jeg løpende om det er grunnlag for endringer i ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse for fordrevne fra Ukraina, slik at den i størst mulig grad beholdes de som har et reelt beskyttelsesbehov. En sentral forutsetning for dette arbeidet er imidlertid hvilken asylpraksis UDI vil føre for ukrainere som ikke omfattes av ordningen. Effekten på ankomstene ved at ordningen snevres inn, vil være liten hvis de som faller utenfor ender opp med ordinær asylstatus etter en individuell vurdering. Når asylpraksis er avklart, vil jeg som sagt gjøre en grundig vurdering av innretningen på ordningen.

Regjeringen vurderer nå også om det er behov for tiltak knyttet til andre rettigheter og ytelser som gis til personer med midlertidig kollektiv beskyttelse, både i mottak og etter bosetting. Barne- og familiedepartementet har allerede sendt på høring et forslag som går ut på å fjerne retten til å få etterbetalt barnetrygd, og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har hatt på høring et forslag om innstramminger i introduksjonsprogrammet for økt arbeidsretting. Endringer i tilbudet til ukrainere kan også få betydning for andre asylsøkere. Mulige tiltak diskuteres fortløpende i regjeringen.

For øvrig vedtok Stortinget etter forslag fra regjeringen i juni 2022 en rekke midlertidige lovendringer for å sikre en forsvarlig håndtering av en situasjon med høye ankomsttall fra Ukraina. Disse lovendringene er senere forlenget. Justis- og

beredskapsdepartementet har også nylig sendt på høring et forslag til en midlertidig beredskapshjemmel for å kunne pålegge kommuner å etablere og drifte et midlertidig innkvarteringstilbud til asylsøkere mv., for å sikre tilstrekkelig mottakskapasitet hvis asylankomstene skulle øke ytterligere. Som jeg har uttalt tidligere, er dette en beredskapshjemmel regjeringen ikke ønsker å benytte, og vi er langt fra en slik situasjon i dag.

Når det gjelder mer generell forebygging av nye flyktningkriser viser tidligere erfaring at det er helt nødvendig at de europeiske landene samarbeider. Norge er tjent med at også det øvrige Europa har god yttergrensekontroll, effektive asylprosedyrer og gode returordninger, bl.a. for å forebygge sekundærmigrasjon. Jeg deltar i diskusjonen med andre justis- og innenriksministere i Europa og Norden om de utfordringer vi står overfor, og mitt inntrykk er at det er stor enighet om behovet for et betydelig skifte bl.a. når det gjelder samarbeid med opprinnelses- og transitlandene, og at det må jobbes mer med forebyggende tiltak.

Den politiske enigheten om den nye pakten for migrasjon og asyl står helt sentralt for at Europa skal lykkes med å løse migrasjonsutfordringene fremover. De nye regelsettene har som mål å få bedre kontroll med ankomstene til Europa, sørge for rask retur av personer uten lovlig opphold, redusere sekundærmigrasjon innad i Europa – herunder til Norge, samt bidra til solidaritet med EU-landene som har størst press på sitt asyl- og migrasjonssystem. Gjennom Dublin- og Schengen-samarbeidet blir Norge direkte berørt av flere av reglene som skal redusere sekundærbevegelser og hindre misbruk av asylsystemet.

Regelverket som skal erstatte Dublin-forordningen innfører bl.a. nye plikter for tredjelandsborgere til å søke asyl i første ankomstland eller land der de har lovlig opphold og konsekvenser dersom pliktene ikke etterleves, større fokus på nasjonal sikkerhet i prosedyren, kortere saksbehandlingstid og tydeliggjøring av prinsippet om at når ansvar for å behandle en asylsøknad først er etablert, så kan det kun opphøre eller overføres til et annet medlemsland i begrensede situasjoner. Eurodac-samarbeidet, som er en database for fingeravtrykk som skal tilrettelegge for anvendelsen av Dublin-reglene og for rettshåndhevende myndigheter, vil bli effektivisert. Det skal bl.a. bli mer systematisk registrering av informasjon om asylsøkere og tredjelandsborgere som ikke har lovlig opphold. Screening-forordningen angir felles regler for oppfølging av personer som ankommer landet uten lovlig innreise, for raskt å identifisere korrekt videre prosedyre. Forordningen har som formål å gi bedre kontroll med og forebygging av irregulære ankomster.

På politisk nivå i EU er det også enighet om nye felles regler for asylprosedyrer og en krise- og force majeure-forordning som vil få betydning for migrasjonshåndteringen i Europa, inkludert Norge, selv om vi ikke er bundet av alle de nye reglene. På yttergrensene skal det bl.a. opprettes en obligatorisk grenseprosedyre for asylsøkere som oppfyller enkelte kriterier og en egen grenseprosedyre for de som skal returneres til hjemlandet. Dersom et land opplever migrasjonspress, legges det opp til en bindende solidaritetsmekanisme hvor det er obligatorisk for alle EU-land å bidra. Ytterligere regler vil gjelde i krise- og force majeure-situasjoner der ankomstene er på et slikt nivå at forebyggende tiltak ikke er tilstrekkelige. Det er for tidlig å si nøyaktig hvordan nytt

regelverk vil bli gjennomført og etterlevd, men det er grunn til å tro at Europa vil stå bedre rustet i fremtiden.

Norge har bidratt aktivt og konstruktivt inn i diskusjonene på de arenaer vi har tilgang til. Jeg vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med godtakelse av nye rettsakter og gjennomføring i norsk lov. Det gjenstår imidlertid enkelte tekniske avklaringer på EU-nivå før de endelige tekstene for de nye regelverkene er ferdigstilt.

EU jobber også videre med etablering av migrasjonspartnerskap med aktuelle land. Som følge av den irregulære trafikken over Middelhavet er det bl.a. utarbeidet handlingsplaner for den østlige og sentrale middelhavsrutene, der samarbeid med opprinnelses- og transitland inngår som viktige komponenter. Norge bidrar i arbeidet mot irregulær migrasjon gjennom en solidaritetspott over Utenriksdepartementets budsjett, der midler anvendes til ulike tiltak i land som er opprinnelses- og/eller vertsland for flyktninger, internt fordrevne og/eller migranter.

Både jeg og departementet deltar for øvrig i en rekke andre internasjonale fora som diskuterer migrasjons og flyktningsspørsmål, og vi følger nøye med på politikk- og regelverksutviklingen i andre land. Det gjøres en fortløpende vurdering av om endringer i andre land også bør få konsekvenser for norsk regelverk og praksis. For eksempel følger vi tett de lovendringene som nå gjøres i Sverige, og vi vurderer løpende om disse går lenger enn norsk regelverk. Når det gjelder norsk asylpraksis, er det UDI og Utlendingsnemnda (UNE) som har ansvaret for å vurdere denne. Andre lands praksis er sentrale kilder i deres arbeid med praksisavklaringer.

Dagens utlendingsregelverk har for øvrig allerede flere bestemmelser som både forebygger og som vil være sentrale i en situasjon med høye asylankomster. Dette gjelder særlig adgangen til å nekte realitetsbehandling av asylsøknader fra personer som kommer til Norge via trygge tredjeland, Dublin-regelverket og den nordiske passkontrolloverenskomsten. Utlendingsforvaltningen har også ulike hurtigprosedyrer, bl.a. for behandling av antatt åpenbart grunnløse asylsøknader.

Når det gjelder innkvartering av asylsøkere, har UDI fått delegert det operative ansvaret. Som en del av dette ansvaret skal UDI til enhver tid ha beredskap for å kunne håndtere raske endringer i antallet asylsøkere til Norge. Erfaringene fra i fjor har vist at UDI kan oppskalere mottakskapasiteten raskt og at beredskapen for dette er god.

For øvrig vurderer jeg hele tiden tiltak som kan bidra til bedre kontroll av utlendinger som kommer til Norge, og effektiv retur av personer som har fått avslag eller oppholder seg her ulovlig. Justis- og beredskapsdepartementet har utarbeidet en returstrategi for perioden 2023–2029, som beskriver prinsipper og prioriteringer i dette arbeidet. Det er imidlertid et langsiktig arbeid, da mange opprinnelsesland ikke ser det som ønskelig å ta tilbake egne borgere.

Det følger av Hurdalsplattformen at regjeringen ønsker at norsk innvandringspolitikk skal ha en bred forankring i Stortinget. Jeg er opptatt av å ha en fortsatt god dialog med Stortinget om de utfordringer vi som land står ovenfor, og jeg vil både orientere og involvere Stortinget i migrasjonsspørsmål når dette er naturlig. I dagens situasjon kan

jeg ikke love en snarlig tiltakspakke knyttet til asylankomstene generelt, og jeg har heller ikke planlagt et eget arbeid for å sammenligne norske ordninger med andre land. Som beskrevet over er slike vurderinger en del av departementets løpende arbeid. Jeg setter imidlertid pris på alle gode innspill, og jeg har merket meg flere forslag fra representantene som jeg vil ta med meg i det videre arbeidet.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

